

Ankara, 29 Ocak 2020

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DERNEĞİ MADDE 9.2 BİLDİRİMİNE

TÜRK HÜKÜMETİNİN CEVAP BİLDİRİMİ

Öner ve Türk/Türkiye dava grubu (no. 51962/12)

Altuğ Taner Akçam /Türkiye dava grubu (no. 27520/07)

Nedim Şener /Türkiye dava grubu (no. 38270/11)

I. GİRİŞ

1. Türk yetkililer, *İfade Özgürlüğü Derneği'nin (İFÖD)*, *Öner ve Türk/Türkiye* (no. 51962/12), *Altuğ Taner Akçam /Türkiye* (no. 27520/07), *Nedim Şener /Türkiye* (no. 38270/11) dava grupları ile ilgili bildirimine cevap olarak aşağıdaki açıklamaları yapmak istemektedir.
2. İlk olarak, Ocak 2020'de *Öner ve Türk*, *Altuğ Taner Akçam* ve *Nedim Şener* dava grupları ile ilgili olarak Bakanlar Komitesine sunulan Eylem Planları, İFÖD iletişiminde gündeme getirilen konulara ilişkin Türkiye'nin eylemlerini içermektedir. Türk yetkililer, bu konuda görüşlerini yinelemektedir.
3. Bu bildiriye yetkililer, İFÖD bildiriminde ileri sürülen aşağıdaki hususlara açıklık getirmek istemektedir.
4. Genel tedbirlere ilişkin olarak, Türk yetkililer benzer ihlalleri önlemeyi amaçlayan bir dizi önlem almıştır. Bu tedbirler, özellikle, mevzuat değişiklikleri, Anayasa Mahkemesine etkin başvuru yolu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının yayınlanması, projeler ve bilinçlendirme faaliyetleri şeklindedir.

II. MEVZUAT DEĞİŞİKLİKLERİ

A. *Öner ve Türk* dava grubu (no. 51962/12)

5. Yetkililer, Mahkeme'nin *Öner ve Türk* dava grubundaki kararlarındaki ilgili maddelerin lafzının değil; yerel mahkemeler tarafından uygulamasının problemlili olduğuna ilişkin tespitini tekrarlamak istemektedirler. Mahkeme ayrıca yerel mahkemelerin ilgili ve yeterli gerekçelendirme yapmadıklarına da dikkat çekmiştir.
6. Türkiye, son yıllarda ifade özgürlüğü alanındaki eksikliklerini gidermek ve ek güvenceler sağlamak için önemli adımlar atmıştır.
1. **Terör örgütü propagandası yapma suçu (3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrası)**
7. İlk olarak yetkililer, 6459 sayılı Kanun ile 30.04.2013 tarihinde 3713 sayılı Kanun'un 7/2. Maddesinin birinci cümlesinde değişiklik yapıldığını belirtmek ister. Değişiklik uyarınca, terör örgütlerinin yöntemlerini meşrulaştırmak, övmek veya teşvik etmek suretiyle propaganda yapma eylemi, yalnızca cebir, şiddet veya tehdit içeriyorsa suç olarak kabul edilmiştir (bkz. *Öner ve Türk* dava grubu Eylem Planı, para. 20-21).
2. **Terör örgütü bildirisi veya açıklamalarını basma veya yayınlama suçu (3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 6. maddesinin ikinci fıkrası)**

8. Türkiye, ayrıca 6459 sayılı Kanun ile 3713 sayılı Kanun'un 6/2. maddesinde değişiklik yapmıştır. Bu değişikliğe göre, terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden bildiri veya açıklamalarının basılması ve yayınlanması cezalandırılabilir. Ayrıca, bu yöntemler şiddet, cebir veya tehdit içermelidir. Bu şekilde, söz konusu hükmün uygulanabilirliği daraltılmıştır (Bkz. *Öner ve Türk* dava grubu Eylem Planı, para. 22-23).

3. Suçu ve suçluyu övmek (Türk Ceza Kanunu'nun 215. maddesi)

9. Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 215. maddesinde de 6459 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmıştır. TCK'nın 215. maddesi gözden geçirilerek düzenlenmiş ve Mahkeme içtihadı doğrultusunda ifadenin kamu düzeninde yakın ve açık bir tehlikeye yol açtığı takdirde suç oluşturacağına dair bir yeni bir kriter eklenmiştir. (Bkz. *Öner ve Türk* dava grubu Eylem Planı, para. 24-25).

4. 7188 sayılı Kanun ile 17 Ekim 2019'da yapılan son değişiklikler

10. Yetkililer ayrıca, 17.10.2019 tarihinde 7188 sayılı Kanun ile yapılan değişikliği tekrar etmek istemektedirler.

11. Bu değişiklikle, 3713 sayılı Kanun'un 7/2. maddesine yeni bir cümle eklenmiştir. Bu değişikliğe göre, haber verme sınırlarını aşmayan veya eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmamaktadır. (Bkz. *Öner ve Türk* dava grubu Eylem Planı, para. 26-27).

12. Türk yetkililer ek olarak, 7188 sayılı Kanun ile yapılan değişikliği hatırlatmak istemektedir. Bu değişiklik ile TCK'nın 215. maddesi ve TMK'nın 6/2. maddesi ile 7/2. maddesi kapsamındaki mahkûmiyet kararlarına karşı istinaf kanun yolu sürecinin tamamlanmasından sonra Yargıtay'da temyiz kanun yoluna başvuru imkanı tanınmıştır. . Bu yeni hüküm ayrıca benzer durumlarda içtihat uyumluluğunu sağlayacaktır.

B. Altuğ Taner Akçam dava grubu (no. 27520/07)

13. Türk yetkililer, *Altuğ Taner Akçam* kararından¹ önce TCK'nın 301. maddesinin uygulamasını daraltmak ve ifade özgürlüğünü geliştirmek amacıyla değiştirildiğini belirtmek istemektedir.

14. 2008 yılında, TCK'nın 301. maddesi kişilerin ifade özgürlüğünün bu hüküm nedeniyle kısıtlanmamasını sağlamak amacıyla önemli ölçüde değiştirilmiştir. Bu bağlamda, TCK'nın 301. maddesine, eleştiri amacıyla görüş ifade edilmesinin bir suç teşkil etmediğini açıkça gösteren bir güvenlik fıkrası eklenmiştir. *Altuğ Taner Akçam* dava grubuna ilişkin Eylem Planında örnek olarak sunulan kararlar Türk Yargısının, içtihatlarını söz konusu değişiklikle uyumlu hale getirdiğini kanıtlamaktadır.

15. Yeni değişiklikle birlikte, "Türklük" terimi yerine "Türk milleti" getirilmiş ve Türk milleti kavramı kanunun gerekçesinde kanun koyucu tarafından açıklanmıştır. Böylece, suçun unsurları belirtilmiştir. Buna ek olarak, kanunda öngörülen cezanın üst sınırı üç yıldan iki yıl hapis cezasına indirilmiştir.

16. Ayrıca, 301. madde ile ilgili soruşturma yapmaya ilişkin olarak getirilen Adalet Bakanlığı izni şartı bir sınırlama önlemi olarak kabul edilmiştir. İlk olarak, savcılık ilgili ifadenin açıkça ifade özgürlüğü kapsamına girdiği kanaatindeyse, Adalet

¹ Yetkililer, *Altuğ Taner Akçam* kararında, soruşturmanın 2007 yılında (yukarıda açıklanan mevzuat değişikliğinden önce) kovuşturmayla yer olmadığına dair kararlarla tamamlandığını vurgulamak istemektedir.

Bakanının iznini olmaksızın kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verebilir. Bu durum ilk sınırlama mekanizmasının savcılık olduğu anlamına gelmektedir.

17. Savcılık, söz konusu fiilin TCK'nın 301. maddesi kapsamına girebileceğini düşünürse, Adalet Bakanının iznini almak zorundadır. Bu yetki şartı, ifade özgürlüğü kapsamına girdiği düşünülen faaliyetler hakkında gereksiz soruşturma yapılmasını önlemektedir. Bu durum ise ikinci filtre mekanizmasının Adalet Bakanlığı izni olduğu anlamına gelmektedir.
18. Yetkililer, TCK'nın 301. maddesindeki izin işlemleri bağlamında Adalet Bakanlığı'nın izlediği ilkeler hakkında daha fazla bilgi vermek istemektedir.
19. İzin işlemleri Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülür. Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından verilen bilgilere göre, yetkilendirme işlemleri bağlamında kullanılan kaynaklar arasında aşağıdakiler bulunmaktadır: Anayasanın ve AİHS'in ifade özgürlüğüne ilişkin maddeleri ve Mahkeme'nin, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay'ın 16. Ceza Dairesinin içtihadı; Avrupa Birliği tarafından yayınlanan İlerleme Raporları ve Bakanlar Komitesinin Tavsiye Kararları.
20. İzin ve ret için uygulanan kriterler ayrıntılı bir şekilde belirlenmektedir. İlgili ifadeler ifade özgürlüğü kapsamına girerse talep reddedilmektedir. Örneğin, şiddete teşvik etmeyen veya genel kamu yararı ve siyasi söylemlerle ilgili konuları ilgilendiren ifadeler için soruşturma izni reddedilmektedir.
21. *Altuğ Taner Akçam* grubu davaları için 29 Ocak 2020'de sunulan "Ek Bilgi Notu"nda, özellikle izin işlemleri bağlamında uygulanan kriterler ve bu işlemlere ilişkin örnek kararlar hakkında detaylı bilgi verilmiştir.
22. Türk yetkilileri, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 158. maddesinde yapılan başka bir değişikliği daha belirtmek istemektedir. 2017 yılında yapılan bu değişiklikte, Cumhuriyet Savcılarının, sunulan şikâyetin hiçbir dayanağı olmadığına kanaat getirmesi halinde, soruşturmaya başlamadan dayanaktan yoksunluk nedeniyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair kararı vereceği kabul edilmiştir. Bu nedenle, her seferinde aleyhinde bir şikâyette bulunanlar savcılık nezdinde suçlamalara cevap vermek zorunda kalmayacaktır.
23. Türk yetkililer, ayrıca 17 Ekim 2019'da yürürlüğe giren 7188 sayılı Kanun ile yapılan değişikliği hatırlatmak istemektedir (Bkz. para. 12.). Bu değişiklik TCK'nın 301. maddesinde tanımlanan suç için de geçerlidir.
24. Mevzuat değişikliklerinin detayları *Altuğ Taner Akçam* dava grubunun Eylem Planının 24-49. paragraflarında açıklanmıştır.

C. Nedim Şener dava grubu (no. 38270/11)

25. İlk olarak, yetkililer, madde 5/3 uyarınca benzer ihlalleri önlemeye yönelik önlemlerin *Demirel* (no. 39324/98) davası kapsamında alındığını hatırlatmak istemektedirler. Bakanlar Komitesi bu davayı Kasım 2016'da sonlandırmaya karar vermiştir (bkz. Karar CM/ResDH (2016) 332, 1270. Toplantı).
26. Bakanlar Komitesi, aşağıda belirtilen yasal değişiklikleri, yani CMK'da (2012) ve 3713 sayılı Kanun'da (2014) yapılan ve en ciddi suçlar için azami tutukluluk süresini beş yıla sınırlandıran ve tutuklamaya alternatif tedbirlerin kapsamını genişleten değişiklikleri dikkate almıştır. Ayrıca, 2013 yılında CMK'da yapılan değişikliklerle, tutukluluğun hukuka uygunluğuna ilişkin itirazların çekişmeli yargı usulüne göre yapılması öngörülmüştür. Bu yeni usule göre, mahkemeler bir tutukluyu veya yasal

temsilcisini dinledikten sonra ve onların huzurunda tutukluluk halinin uzatılmasına karar verecektir. Hukuka aykırı tutuklamalar için CMK'da tazminat hakkının getirilmesi Bakanlar Komitesi tarafından da memnuniyetle karşılanmıştır.

27. Yukarıda belirtilen değişikliklere ek olarak, Türkiye, tutukluluk süresini azaltmak için ek bir adım atmıştır. 17 Ekim 2019 tarihli 7188 sayılı Kanun ile soruşturma döneminde tutukluluk süresi azaltılmıştır (bkz. *Nedim Şener* dava grubunun Eylem Planı para. 11).
28. AİHS'nin 5. maddesi ile ilgili genel tedbirlere ilişkin detaylı bilgi, *Nedim Şener* dava grubu davaların Eylem Planının 6-15. paragraflarında belirtilmiştir.

III. TÜRK YARGISININ İÇTİHATLARI

29. Cumhuriyet savcılıkları, ilk derece mahkemeleri, istinaf mahkemeleri, Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi hakkında detaylı bilgi ve örnek kararlar, *Öner ve Türk* dava grubu Eylem Planının 30. paragrafında belirtilmiştir.
30. Cumhuriyet savcılıkları, ilk derece mahkemeleri, istinaf mahkemeleri, Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi hakkında detaylı bilgi ve örnek kararlar, *Öner ve Türk* dava grubu Eylem Planının 43-57. paragraflarında belirtilmiştir.
31. İFÖD, bildiriminde bazı ceza davalarına yer vermiştir. Yetkililer, Eylem Planlarının yalnızca Mahkeme'nin *Öner ve Türk, Altuğ Taner Akçam ve Nedim Şener* dava gruplarında yer alan kararlarıyla ilgili olduğunu belirtmek istemektedir. Bu nedenle yetkililer, söz konusu dava gruplarında yer almayan davalar hakkında açıklama yapmak istememektedir.
32. İFÖD bildiriminin ikinci ekinde belirtilen istatistikler, bu hükümlerin özellikle ifade özgürlüğü ve toplanma özgürlüğü hakkı ile ilgili olmadığından yanlış değerlendirmeler yapılmasına ve TCK'nın 301 ve 314. maddelerinin yanlış yorumlanmasına yol açabilir. İletişimde İFÖD tarafından dördüncü ek olarak sunulan ilk liste, resmi olmayan kaynaklardan elde edilen spekülasyon verileridir. Yetkililer, terör örgütüne maddi yardımda bulunan hükümlülerin TCK'nın ilgili maddelerine göre cezalandırılabileceğini belirtmek istemektedir.
33. İlgili istatistik ve yüzdeler bu dava gruplarının Eylem Planlarında verilmiştir.
34. Yetkililer ayrıca, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru yolunu da hatırlatmak istemektedir. Mahkeme, Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuru yolunun, *Hasan Uzun/Türkiye* davasında, etkili bir hukuk yolu olarak görüldüğüne karar vermiştir. Mahkeme'nin bu kararı 23 Eylül 2012 tarihinde kesinleşmiştir.
35. Türk yetkililer, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları, davanın koşullarına göre ve Anayasa, Sözleşme ve Mahkeme ile Anayasa Mahkemesi içtihadı ışığında inceleyerek karar verdiğini hatırlatır.

IV. PROJELER VE BİLİNÇLENDİRME AKTİVİTELERİ

36. Türk yetkililer, Yargı Reformu Stratejisi ve yeni bir İnsan Hakları Eylem Planı hazırlanması konusunda Eylem Planlarında belirtilen açıklamaları tekrarlamak istemektedir.
37. Eylem Planlarında belirtildiği gibi, belgede ortaya konan temel hedefler, hukukun üstünlüğünü güçlendirmek, hak ve özgürlükleri daha etkili bir şekilde korumak ve teşvik etmek, yargının bağımsızlığını güçlendirmek ve tarafsızlığı artırmak, şeffaflığı artırmak, yargı süreçlerini basitleştirmek, adalete erişimi kolaylaştırmak, savunma hakkını güçlendirmek ve makul sürede yargılanma hakkını etkin bir şekilde korumak

şeklinde sıralanabilir. Ayrıca, ifade özgürlüğü Yargı Reformu kapsamındaki en önemli başlıklardan biridir. Yargı Reformu, ifade özgürlüğü davalarında mahkemelerin uyguladığı standartları AIHS standartlarına yükseltmeyi amaçlamaktadır.

38. Yetkililer, ayrıca Yargı Reformu kapsamında yeni bir İnsan Hakları Eylem Planı hazırlanmasının sürdüğünü belirtmektedir.

39. Hâkim ve savcılarının hizmet öncesi ve hizmet sürecindeki eğitiminin Adalet Akademisi ile genişlediğini de önemle belirtmek gerekmektedir. Türk yetkililer, insan hakları hukukunun ve özellikle Mahkeme içtihatlarının hâkim ve savcılarının eğitime dahil olduğunu vurgulamaktadır.

SONUÇ

40. Türk yetkilileri, Bakanlar Komitesini *Öner ve Türk, Altuğ Taner Akçam ve Nedim Şener* dava gruplarının yürütülmesi kapsamında yukarıdaki açıklamaları dikkate almaya davet etmektedir.

41. Ayrıca, Türk yetkilileri, bildirimde ileri sürülen ve herhangi derdest bir başvuruya veya ihlal kararına konu olmayan iddialar üzerinde durmak istememektedirler.